

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

תחיי בנותר מבואר ע"ד התפארת שלמה הרד"ל והמשך חכמה אות יג

מפתח נושאים חנוכה מקץ תשפ"ו

א, נוסח הנרות הללו קודש הם הקושיות וביאורם
ב, ביאור הדיוקים הנ"ל ובמה חלקו מ"ד אסור
ומותר להשתמש לאורה
ג, המאיר בנרות חנוכה הוא ביאור אלקא דמאיר
ענני מהרש"א
ד, ע"י תירוץ הרמ"ע מפאנו מבואר מה יש לכוון
בתפילה שלפני ההדלקה
ה, השם י-ה הוא שם של מיצר ושם הויה הוא שם
של רחמים
ו, פרפראות והגיגים לחנוכה בעניין תפילה והודאה
ז, רמזים לחנוכה בפרשת מקץ מספר שלטי
הגיבורים
ח, רמז לחנוכה בגימטריא, שמצאנו בפרשת מקץ
ט, ביאור הטוב כי לא כלו רחמין והמרחם כי לא
תמו חסדיך
י, תירוץ לקושיית הבית יוסף עפ"י דרכם של
המהר"ל והשפת אמת ז"ע
יא, ביאור המילה נס ומשמעותו, הנס המובדל
מהטבע, מקורו ופירושו
יב, למעלה מגמל ורוכבו לפום גמלא שיחנא
יג, תחיי בנותר מבואר ע"ד התפארת שלמה
הרד"ל והמשך חכמה
יד, תחיי בנותר הוא תפילה ואמונה
טו, הלל והודאה צריך להיות מתוך שמחה וביאור
אילו פינו מלא שירה כים בג' דרכים
טז, אמירת לחיים ע"ד נכנס יין יצא סוד
יז, יהודה על שם ההודאה ורמז בכתוב להודאה
על נס הנרות בחנוכה
יח, ביאור ומשמעות המילה נס
יט, על פי רוב חל חנוכה בפרשת מקץ רמזים בספר
שלטי הגיבורים
כ, טעם למשחק בסביבון
כא, ביאור שבטים מציאה מצאו ויצא לבס אנו
שאבדנו את ר' סימון עאכ"כ
כב, ביאור הרד"ל ע"ד מיתת צדיקים היא טובה
ושמחה לנפש הצדיק
כג, למה לא הביאו ליוסף מישהוא
אחר במקום בנימין
כד, בדיקת D.N.A. שעשה רבי סעדיה גאון מעשה
המובא בספר חסידים
כה, על ידי מעשה נורא הנ"ל מבואר הכתוב וגם
דמו הנה נדרש כפתור ופרח
כו, ע"י מעשה שירדו בספינה מבואר מתי אמר
הכתוב בר ומתי אוכל
כז, הוסיפו עין לשם פוטיפר שיקרא רע

כח, ביאור הכתוב אסנת בת פוטי פרע בגימטריא
ע"י הרד"ל
כט, ויהי מקץ קץ שם לחושך רמז בגימטריא
לגלות וגאולת מצרים
ל, מצינו כי "מליץ" מבואר בשלוש אופנים,
"מתורגמן" "שליח" "נמתקן",
לא, טעם לנוהגים לומר נר חנוכה ולא נר של
חנוכה
לב, ביאור אומרו כל השמנים

א, נוסח הנרות הללו קודש הם הקושיות וביאורם

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל
הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות. שעשית
לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. על ידי כהניך
הקדושים. וכל מצות שמונת ימי חנכה. הנרות
הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם.
אלא לראותם בלבד. כדי להודות ולהלל לשמך
הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך,

ארבעה דיוקים בנוסח הנרות הללו

א. הסיום אינו מעין ההתחלה, שבתחילה כתוב
ארבעה דברים, ניסים, נפלאות, תשועות,
מלחמות, ובסוף כתוב רק ניסים, נפלאות,
תשועות, ואילו מלחמות לא נאמר בסיום,

ב. מפני מה נכתבה בתוך נוסח ההודיה של
הנרות הללו, ההלכה של אין לנו רשות, וכאשר
נכתבה ההלכה, מדוע נכתבה בין הנרות הללו
אנו מדליקין וכו', לבין כדי להודות, לא בתחילה
ולא בסוף,

ג. בוודאי שיש להודות על הנצחון, אך מדוע יש
להודות על המלחמות,

ד. בתחילה כתוב, אנו מדליקים על הניסים
וכו', ולא כתוב כדי להודות ולהלל, ובסוף כתוב
כדי להודות ולהלל על נסיך וכו', וביאור הענין
הוא כדלקמן,

לאורה, ומכאן ואילך הנוסח הוא לפי המ"ד שאסור להשתמש לאורה,

ג. אה"נ, המלחמות מוזכרות רק בחלק הראשון שלפי מה שביארנו ההדלקה הוא לזכרון, ובזכרון יש לזכור הכל,

ד. בחלק הראשון לא מוזכר **להודות ולהלל** רק על, מכיוון ובחלק הראשון מדובר כי ההדלקה היא לזכרון ולא להודיה, כפי שביארנו.

ג, המאיר בנרות חנוכה הוא ביאור אלקא דמאיר ענני מהרש"א

איתא בגמרא (עבודה זרה י"ח ע"א), בההיא עובדא דפדיון שבויים, שחשש שומר בית הסוהר לקבל שוחד שמא יתפסוהו למלכות, ואמר לו רבי מאיר, אם יתפסוך, תאמר **אלקא דמאיר ענני**,

קושיית המהרש"א

הקשה המהרש"א (עבודה זרה י"ח ע"א), וז"ל, ויש לדקדק היאך ייחד ר' מאיר, שמו של הקב"ה על עצמו בחייו, שהרי אמרו (רש"י בראשית ל"א מ"ב) אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם, שנאמר אלקי אברהם ופחד יצחק וגו',

שני תירוצים של המהרש"א

ויש לומר, דלא אמר אלקא דמאיר כו' רק לסימן בעלמא על שמו, ולא נתכוין כל עיקר על שמו, רק נתכוין אלקא דמאיר לארץ ולדרים עליה הוא יעננו,

או שאמר, אלקא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, **בנס הנרות של חנוכה**, כמו שייסד הפייט, (מובא בסידור אוצר התפילות סוף חלק ב' בפיוט מאורה לחנוכה ולפרשת בהעלותך) **ומי יאיר לך מאיר** כו' הוא יעננו להציל אותנו בנס מידיהם וק"ל, עכ"ל המהרש"א,

ד, ע"י תירוצי הרמ"ע מפאנו מבואר מה יש לכוון בתפילה שלפני ההדלקה

בספר עשרה מאמרות, מהרמ"ע מפאנו, מצאנו תירוצי על קושיית המהרש"א, (מאמר חקור דין -

ב, ביאור הדיוקים הנ"ל ובמה חלקו מ"ד אסור ומותר להשתמש לאורה

הסברה במחלוקת אם מותר או אסור להשתמש לאורה

המחלוקת אם מותר להשתמש לאורה, או אסור להשתמש לאורה, אפשר לומר כי היא **בסברא**, אם הנרות שמדליקין הם לזכרון, שזכור תמיד את כל מה שעשה לנו הקב"ה, או שהנרות שאנו מדליקין הם כדי להודות ולהלל, לשמו ית',

לפי"ז יש לבאר ולומר, אם נאמר שהדלקת הנרות הם לזכרון לנו, כדי שאנחנו נזכור את מה שעשה לנו הקב"ה, אזי מכיוון והזיכרון הוא בשבילנו, יש לומר שמותר להשתמש לאורה,

אך אם נאמר שהדלקת הנרות הוא בשביל להודות לשמו ית', אז אנחנו מדליקים אורה זו לכבודו ית', ואין לנו להשתמש באורו,

ביאור כפו"פ הנוסח הנרות הללו על שתי חלקיה

וע"י הסבר זה, אפשר לומר כי נוסח הנרות הללו בא לצאת ידי שתי המ"ד, גם לפי המ"ד שאומר שמותר להשתמש לאורה, וגם לפי המ"ד שאסור להשתמש לאורה,

וכך ניתן להסביר את נוסח ההודיה של הנרות הללו, החלק הראשון של תפילת ההודיה, הוא לפי המ"ד שמותר להשתמש לאורה, והנרות הם לזיכרון,

וכדי לעבור לחלק השני שהוא לפי המ"ד שאסור להשתמש לאורה, נאמרה קודם ההלכה הנרות הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם, וממשיך בנוסח ההודיה לפי מ"ד זה, כפי שיבואר,

ובכך מבוארים ארבעת הדיוקים שדיקנו

א. בחלק הראשון מדובר שהדלקת הנרות הם לזכרון, שזכור את כל אשר עשה עמנו הקב"ה, ולכן מזכירים גם את המלחמות, משא"כ בחלק האחרון מדובר שההדלקה היא כדי להודות, ואז, אין צורך להודות על מלחמות,

ב. ההלכה נכתבה באמצע, כדי לומר כי עד כאן הנוסח הוא לפי המ"ד שמותר להשתמש

וכך אפשר לפרש הכתוב, "מן המצר קראתי י-ה", שבשעה של מיצר, כלומר בשעה של דין ופחד, שאז אני נמצא תחת השם י-ה, ובקשתי היא, "ענני במרחב י-ה", כלומר, הרחב את השם י-ה, לשם י-ה-ו-ה, שהוא שם של רחמים, ובכך תענה בקשתי, וזהו, "מן המצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה".

ו, פרפראות והגיגים לחנוכה בעניין תפילה והודאה

כתב השל"ה, תחילת מסכת תמיד- חנוכה, עמוד התפילה, כבר כתבתי בהקדמה בריש מסכת חולין כי חנוכה נתקן להלל ולהודות על כן נסמך עמוד התפילה לחנכה והתפלות במקום תמידים נתקנו (ברכות כו ב) גם בנרות כתיב (שמות כז כ) "להעלת נר תמיד",

וכתב הרמב"ן ריש בהעלותך (במדבר ח ב) כי המדרש של בהעלתך את הנרת רומז על נרות חנכה עין שם בארד,

ז, רמזים לחנוכה בפרשת מקץ מספר שלטי הגיבורים

כתב בספר שלטי הגיבורים, פירוש על המרדכי, (בסוף המרדכי על מסכת שבת, בקונטרס, "הגהות שנמצאו במרדכי", בשלטי הגיבורים, פרק במה מדליקין, דף כ"ג ע"א, סימן תנ"ו, בש"ס וילנא החדש אות נ"ח),

כ"כ, ברוב השנים חנוכה חל בפרשת מקץ, וסימנך, מקץ שנתיים נוטריקון, ש'מאל נ'ר ת'דליק י'מין מ'זוזה,

סימן כל הנרות עם השמשים מ"ד, וסימנך נחמ"ד למראה, פירוש, נ"ח ר"ת נ'ר ח'נוכה מ"ד, כל הנרות עם השמשים מ"ד, למראה, לראותם בלבד,

כתיב (זכריה ד' ב'), מנורת זהב כלה וגלה על ראשה, וגל"ה בגימטריא מ"ד,

כתב עוד שם, ואני יו"ט הכותב, קבלתי סימן אחר בפרשת ויהי מקץ, וטבח טבח והכן, הח' מטבח והתיבה והכן, הם אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושין בחנוכה,

טב"ח טב"ח, בגימטריא מ"ד, כמו הנרות, עד כאן דברי בעל שלטי הגיבורים,

חלק א פרק כו, ובפירוש יד יהודה אות כ"ט, בההיא עובדא דפדיון שבויים, שחשש שומר בית הסוהר לקבל שוחד שמא יתפסוהו למלכות, ואמר לו רבי מאיר, אם יתפסוך, תאמר אלקא דמאיר ענני,

כתב, הא דאמר רבי מאיר לההוא שומר, אימר אלקא דמאיר ענני ותינצל, היינו, השומר אשר לא ידע לכווין אל הכונה הראויה, יאמר סתם, אלקא דמאיר, פירוש, באותה כוונה שכיון רבי מאיר, וזהו אלקא דמאיר, ענני,

לפי פירוש, שהוא על דעתו וכונתו של רבי מאיר אפשר לפרש, דהא דאמרינן בתפילה קודם הדלקת נר חנוכה, והנני עושה על דעתם ועל כונתם, ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שהיו באותו הדור, שהשפעת להם נסיד וזכו לאור באור החיים, ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שבדורותינו, ופי כפיהם ועשיתי כעשייתם, ע"כ,

ומכיון ואין אתנו יודע עד מה, לכוון בהדלקה רבה זו של נר חנוכה, לפיכך אנו מבקשים שההדלקה תהיה על דעתם ועל כונתם, כפי שאמר ר"מ לההוא שומר, שיאמר אלקא דמאיר ענני, באותה כוונה שכיון רבי מאיר, איזה שיהיה, כפירוש הרמ"ע מפאנו.

ה, השם י-ה הוא שם של מיצר ושם הויה הוא שם של רחמים

כתיב (תהלים פרק קיח ה) "מן המצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה",

כתיב (תהלים פרק סח ה) "שירו לאלוקים זמרו שמו, סלו לרכב בערבות, בי-ה שמו ועלזו לפניו,

כתב רש"י, בי-ה שמו - בשם י"ה שהוא לשון יראה, כדמתרגמין דחילא, (תהלים קי"ח) "עזי וזמרת י-ה" וכן, (שמות יז) "כי יד על כס י-ה" בתרגום, וכן, (ישעיה כ"ו) "כי בי-ה ה'", ארי בכך תתפרקון במימרא דחילא ה' ותקיף עלמא, אומר המשורר שבחו לפניו, וגורו מפניו, ועלזו וזהו דוגמת האמור במקום אחר (תהלים ב') "וגילו ברעדה" עכ"ל רש"י,

מבואר, כי השם י-ה הוא שם של דין ופחד, השם הוי"ה הוא שם של רחמים, (עיי' באריכות מהרש"א ברכות דף כ"ח ע"ב ד"ה כנגד ח"י אזכרות כו')

לאדם צרה ר"ל, וזהו הטוב, כי לא כלו רחמיו, גם בעת צרה ר"ל,

והמרחם, כשהקב"ה עושה אדם שצריך לרחם עליו משום שקשה לו, אלו הם גם **מחסדיו של הקב"ה** אעפ"י שאנחנו לא מבינים היכן החסד, וזה המרחם כי לא תמו חסדיו.

י, תירוץ לקושיית הבית יוסף עפ"י דרכם של המהר"ל והשפת אמת זי"ע

קושיית הבית יוסף

מכיוון שביום הראשון היה שמן להדליק, א"כ היה זה דבר טבעי מה שדלק ביום הראשון, ואין בזה דבר ניסי במה שדלק הנר ביום הראשון, א"כ למה עושין זכר לנס שמונה ימים, היה די שיעשו זכר לנס רק שבעה ימים, שבהם היה נס, וליום הראשון לא, שהיה זה בדרך הטבע,

איתא בגמרא (שבת קי"ח ע"ב) אמר מר **הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף**, ע"כ,

ביאור המהרש"א בלשון הגמרא ה"ז מחרף

כתב המהרש"א (שם בד"ה, ה"ז מחרף) וז"ל, מבואר. משום דהלל נתקן **בימים מיוחדים על הנס**, לפרסם כי הקב"ה הוא **בעל היכולת לשנות טבע הבריאה** ששינה **בימים אלו**, ונמצא מי שאומרו בכל יום, לא **יתפרסם שאומרו על הנס** גם בימים הראוים לפרסם נסי הש"י, וה"ז כמחרף ומגדף שאין בידו חלילה לשנות טבע הבריאה, עכ"ל המהרש"א,

ביאור המהר"ל בלשון הגמרא ה"ז מחרף

כתב המהר"ל, (ספר גבורות השם - פרק ס"א), שלפי שהעולם מתנהג כמנהגו, "**בדרך כלל בדרך הטבע**, רק יש סדר מיוחד בזמנים מיוחדים שהעולם מתנהג **בדרך הנסים**, והגומר הלל בכל יום נראה שהוא אומר **שבכל עת הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בדרך נס**, ואם כן למה הצדיקים בצרה והרשעים בטובה, ואינו מאבד הע"ז מן העולם, ואם כן ח"ו אין ביכלתו, וזהו חרוף וגדוף, אבל האומר **הלל בזמנה**, אומר שהעולם נוהג כמנהגו, רק **בזמנים מיוחדים ולדבר מיוחד**, לא לכל דבר משנה הטבע, רק העולם **כמנהגו נוהג**, והקדוש ברוך הוא מחדש נסים בזמן מן הזמנים וזהו שבח לו,

דרכו של השפת אמת המאחד בין דרך הנסים והטבע

בשפת אמת (פרשת בהר תרל"ז), כתב, אך באמת צריכין בנ"י לידע כי **הנסים והטבעים הכל אחד**, ובאמת אין נס גדול ונפלא כמו הטבע, שהוא **הגדול שבנפלאות המושגים לנו**. ואז כשזו האמונה מתברר לבנ"י אין עסק להיות ניזון ע"פ נס. וכ"כ

ח, רמז לחנוכה בגימטריא, שמצאנו בפרשת מקץ

כתיב בפרשת מקץ (בראשית מ"ג כ"ג), "אלקיתם ואלקתי אביכם נתן לכם **מטמון** באמתחתיתכם **כספכם בא אלי**", **בפסוק זה נרמז נס השמן של חנוכה**, וכך הוא הרמז,

מטמו"ן, בגימטריא 145, **בכ"ה בכסלו בגימטריא 145**,

כספכ"ם, הוא נוטריקון של המילים **סך מפך**, כלומר **מפך שיש בו מדה קטנה של שמן**, כפירש"י על הכתוב (מלכים ב', פרק ד' פסוק ב'), ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם **אסוד שמן**, ופירש רש"י, **אסוד שמן, כדי סיכת שמן**,

בא אלי, בגימטריא 44 נרות, שחובה להדליקם בשמונת ימי החנוכה,

וזה **הרמז בפסוק בפרשת מקץ, לנרות חנוכה**, אלקיתם ואלקתי אביכם נתן לכם **"מטמון"** באמתחתיתכם **"כספכם"**, **"בא אלי"**.

ט, ביאור הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיו

יש לדעת, היות ומדת "הטוב" הוא להיטיב לכל אחד, ומדת "המרחם" הוא לרחם על המסכן, לפי"ז היה צריך לומר הטוב כי לא כלו חסדיו, והמרחם כי לא תמו רחמיו,

ביאור ע"ד הדבק במידותיו

יש לבאר, האדם צריך להידבק וללמוד ממידותיו של הקב"ה, ולכן גם אם אדם נולד **במידה מולדת להיות טוב**, כלומר רצונו להיטיב לכל אחד, עליו לדעת כי יש גם מדת **מרחם**, כלומר, שיש לרחם על המסכן יותר מלהיטיב לכל אחד שאינו נזקק, וזהו **הטוב**, צריך לדעת שלא לדחוק את מידת **המרחם**,

ומי שמולד במדת המרחם, כלומר לעזור למיסכן, עליו לדעת כי יש גם את מידת הטוב, ויש לעשות חסד, שהוא בין לעניים בין לעשירים, וע"ז נאמר הטוב, כי לא כלו רחמים, והמרחם, כי לא תמו חסדיו,

עוד יש לבאר, שצריך להכיר את מידותיו של הקב"ה

גם יש לבאר, מכיוון ומדובר בהקב"ה, והקב"ה עושה רק טוב, וגם אם נראה שאדם רע לו, צריך לדעת שהקב"ה הוא לא מפסיק לרחם גם כאשר יש

יא, ביאור המילה נס ומשמעותו הנס, המובדל מהטבע, מקורו ופירושו

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה נ"ה פסקה א') ויהי אחר הדברים האלה והאלקים **נסה** את אברהם, כתיב (תהלים ס) נתתה ליראיך **נס להתנוסס** מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון, וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם **כנס הזה של ספינה**, ע"כ לשון המדרש, פירוש, כדגל המונף על התורן הגבוהה ביותר בספינה, כדי שתיראה מרחוק, וזהו הרמת **הנס**, **להתנוסס** שיראה למרחוק,

שורש וביאור המילה נס

בספר השרשים לרד"ק, שורש **נסס**, כתב, נתת ליראיך **נס להתנוסס**, פירוש **להתרומם ולהתעלות**, וכן **הוילון** (של האוניה) נקרא **נס**, לפי שמרימין אותו על התורן,

בשפת אמת (לך לך תרמ"ד ב') כתב, כי נסה הוא לשון הרמה כמו **שאו נס**, **בשפת אמת** (יתרו תרנ"ה א') כתב, ונסהו הוא לשון הרמה ועליה כמו **שאו נס**, **בשפת אמת** (סוכות תרמ"ו ח') כתב, ושם נסהו, לשון הרמה,

ובכך אפשר לפרש הפסוק במשלי

(פרק ל' י"ח) "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים וכו', **דרך אניה בלב ים**",

פירוש, מכיון והאניה בלב ים אינה נראית היכן היא נמצאת, לכן מרימים עליה **נס** בגובה התורן, כדי שתראה למרחקים,

וכך הוא לשון **נס**, מכיוון ואין הנהגתו של הקב"ה ניכרת לכל, שהוא המחיה, הוא הזן, ושהוא המנהיג את בריותיו, על כן בא **הנס**, שיראה למרחוק, **מי הוא זה שמנהיג את העולם**, וע"י כך יודעים שנפלאותיו ממנו ית'.

יב, למעלה מגמל ורוכבו לפום גמלא שיחנא

איתא בגמרא (שבת כ"א ע"ב), הניח חנוני את נרו מבחוץ חנוני חייב, רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור, אמר רבינא זאת אומרת נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה, דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה, לימא ליה לך להניח **למעלה מגמל** ורוכבו, ודילמא, אי מיטרחא ליה טובא אתי לאימנועי ממצוה,

המהר"ל, כי כמו שיש סדר להטבע, כן יש סדר להנסים. וסדר זה מיוחד לבניי כנ"ל. ובאמת הדורות שנעשה להם הנסים הי' קבוע בהם האמונה **והיה שוה להם הטבע והנסים**. לכן נהג השי"ע עמם בנסים כנ"ל,

בשפת אמת (פרשת החודש תרמ"ז) כתב וז"ל **הטבע** אינו סדר מיוחד רק לעיני בשר שהם **טבעיים**. אבל באמת עיקר סדר הוא **דרך הנסים והנפלאות** שהם מהקב"ה שאינו בדרך הטבע. ומעשה בראשית שברא בו **הטבע** הוא **פסיעה קטנה שיצא מן הסדר**, עכ"ל השפת אמת,

מבואר הדבר, שהקב"ה ברא את **הטבע** להנהיג עולמו דבר יום ביומו, אך בזמנים מיוחדים, הקב"ה מראה לכל באי עולם את **דרך הנסים**, שפירושו, דרך **ההשגחה הפרטית**, שהוא לפי השעה, ולפי המגיע, שעושה רק לישראל, ודרך הטבע נעשה לכל באי עולם, אך מתפקידו של איש ישראל לידע כי **הנסים והטבעים** הכל אחד, ואין הטבע מתנהג בעצמו, אלא בהנהגה של כל רגע כל מקום וכל שעה ע"י הקב"ה בעצמו, ואין נס גדול ונפלא כמו הטבע, רק לעיניים טבעיים נראה **הטבע כטבע**, והדורות שנעשה להם **ניסים** היה **שוה להם הטבע והנס**, שיודעים כי הטבע מתנהג על ידו יתברך, שזה נקרא דרך הנסים, וכמו שמבאר **הרמב"ן** בסוף פרשת בא, שהניסים באו ללמדנו **שהטבע מונהג על ידו ית'**, והדבר ברור כשמש לכל מעיין,

תירוץ לקושיית הב"י עפ"י ביאור המהרש"א המהר"ל והשפת אמת

ולכן, אעפ"י שביום הראשון היה דולק הנר **בדרך הטבע**, הם ראו זאת **כנס**, גם ביום הראשון,

וגם לא יקשה, ממאמרם ז"ל, "**הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף**", ולכאורה נראה שאומר הלל ביום הראשון אע"פ שהיה בו בדרך הטבע שמן לדלוק,

אין זה, מכיוון ובכל שאר הימים, יש לומר הלל על הנס, גם כשאומרים ביום הראשון משום שנחשב להם **כנס**, הגם שהיה **בדרך הטבע**, הרי זה נכלל בשאר הימים, גם לפירוש **המהרש"א** שמבאר, כי האומר הלל בכל יום, לא **יתפרסם הנס כשאומרו על הטבע**, וגם לפירוש **המהר"ל** שאומר, שהאומר הלל בכל יום, הרי הוא אומר בכך שהקב"ה מנהג עולמו בכל יום בדרך הנסים א"כ **למה הצדיקים בצרה והרשעים בטובה** כלשונו, אין כאן בית מיחוש, מכיון שנכלל בשאר הימים שאומרו על הנס,

אבל אינו כן רק עיקר מחיית המת הי' באמונתה התמימה בהנביא ובשביל האמונה דצדיק יחיה את בנה לכן ע"י גחזי שלא האמינה בו שידעה כמדרשם (ברכות י:) הוא קדש ואין משרתיו קדש וכן אמרה חי ד' כו' אם אעזבך לכן לא החיה הנער

אבל אלישע שהאמינה בו הוא החיה הנער לכן לנסות גודל אמונתה בהנביא אלישע עשה השי"ת שהעלים ממנו והוא שלח לשאול השלום לילד ובכ"ז האמינה בו ולא נפל מלבבה שום חסרון אמונה בהנביא כי הבן אשר נתן לה יהי' בן קיימא וחי' יחי' לכן בזכות זה החיה בנה ולכן לא נאמר וישמע ד' בקול אלישע כמו שכתוב באליהו (מלכים א' ס"פ יז) ודו"ק

טו, הלל והודאה צריך להיות מתוך שמחה וביאור אילו פינו מלא שירה כים בג' דרכים

דרך א' ביאור, שירה כים הכונה לשירת הים, אז ישיר משה וגו',

איתא בגמרא (סנהדרין דף צא עמוד ב) אמר רבי מאיר: מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', שר לא נאמר, אלא ישיר - מכאן לתחיית המתים מן התורה.

ביאור המהר"ל כי שירה היא מתוך שמחה וצ"ל בשלימות

כתב המהר"ל (חדושי אגדות מסכת סנהדרין דף צא עמוד ב) ורמז דבר זה דוקא בשירה הזאת כי ראוי מצד השירה בפרט, שתהיה לעתיד לבא כמו שיתבאר בסמוך.

כי השירה היא כאשר היה בעולם שלימות והיו נותנין שירה והודאה לש"י, וכל אדם שהוא משורר הוא בשלימות כאשר לבו בשמחה. ומתוך השמחה שהיא שלימות לאדם, בא האדם לידי שירה. ומפני שאין עתה העולם בשלימות לכך אמר אז ישיר, כי השירה שהיא בשלימות היא לעולם הבא שאז יהיה העולם בשלימות לא בעולם הזה,

ולכך רמז בזה דבר זה במקום הזה, אצל אז ישיר כי מלה זאת של אז מורה על מעלה עליונה, כמו שהתבאר בחבור גבורת ה' (פ' מ"ז) ולכך אמר אצל זה ישיר לעתיד כי מגיע השירה למעלה עד עולם הבא. עכ"ל המהר"ל

מבואר, כי השירה צריך שיהיה מעומק הלב, ובשמחה בשלימות, וזה יהיה רק לעת"ל,

לפי"ז מבואר, כי אילו פינו מלא שירה, כלומר שירה בפה מלא כלומר מעומק הלב ובשמחה בשלימות, הוא שירה כשירת הים, מה שלומדים משירת הים, וזהו אילו פינו מלא שירה כים

אפשר לרמוז כאן להא דאיתא בגמרא (כתובות ס"ז ע"ב ועוד), לפום גמלא, שיכנא, דמטריחים את הגמל עד כמה שיכול לשאת, הכי נמי הכא, דאין מטריחין למעלה מגמל ורוכבו.

יג, תחיי בנותר מבואר ע"ד התפארת שלמה הרד"ל והמשך חכמה

כתיב מלכים ב פרק ד פסוק א - , ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה' והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים (ז) ותבא ותגד לאיש האלהים ויאמר לכי מכרי את השמן ושלמי את נשייך ואת ובניך תחיי בנותר,

יש לבאר, כי בנותר הוא באחרית הימים, ויהיה בדרך תפילה ואמונה, והוא מבואר ע"ד התפארת שלמה הרד"ל והמשך חכמה, כדלהלן

איתא בתפארת שלמה, מועדים, לזאת חנוכה, ד"ה "א"י להשכיחם" דף פ"א ע"ב-פ"ב ע"א

כי אם אסוך שמן הוא נר חנוכה המביאים שפע האורות מלמעלה. וזהו (מלכים ב ד, ז) ואת ובניך תחיי בנותר ואמרו רז"ל (בראשית רבה לה, ג) עד שיחיו המתים, וזהו ומנותר קנקנים של נר חנוכה אורו של משיח, ובה תחיי בנותר לע"ל בביאת משיח ב"ב.

יד, תחיי בנותר הוא תפילה ואמונה

איתא, פרקי דר' אליעזר פרק לבי' ר' זכריה אומר רצון יראיו יעשה "עשה הב"ה רצונו של נביא" וילדה, וגדל הנער ויצא לו לפוגת נפש לראות בקוצרים וקראו אסון ומת. הלכה האשה להר הכרמל ונפלה פניה רצפה לפני אלישע ואמרה הלואי שיהיה כלי ריקס, אלא שנתמלא ונשפך, אמר הנביא כל דבר שהב"ה עושה הוא מגיד לי וזה הדבר העלים ממני.

ביאור הרד"ל

ואולי מקום לומר, שעל שלא דרש מלפני ה' בזה, לכן אח"ז כשמת הנער העלים הקב"ה הדבר ממנו, והיה זה לו לעונש על שלא דרש את פני ה',

איתא במשך חכמה הפטרת וירא הענין מבואר. דאלישע היה סבור דיחיה מת בשביל זכות הספקתו, (כלומר בזכות הכנסת אורחים) וזה שאמר ושמתי "משענתי" על פני הנער (פסוק כט) זכות שהשונמית היתה "משענת" להנביא במעון ומזונות,

ביאור אין אומרים שירה אלא על היין

איתא בגמרא (ברכות דף לה עמוד א) מניין שאין אומרים שירה אלא על היין - שנאמר (שופטים ט"ו י"ג) "ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים", אם אנשים משמח - אלקים במה משמח? מכאן, **שאין אומרים שירה אלא על היין ע"כ**,

יש לבאר, הטעם שאין אומרים שירה אלא על היין, משום ששירה צריך להיות בשמחה ומעומק הלב, וביין נאמר (סנהדרין ל"ח ע"א) **נכנס יין יצא סוד**, ובלבו של איש ישראל בוודאי נמצא הרצון לומר שירה מעומק הלב, לכן יש לומר שירה כאשר נכנס היין,

השיר העשירי מעומק עשירי שבלב

עוד יש לרמז, כדאיתא (תרגום יונתן תחילת שיר השירים) **עשרה** שירים נאמרו בעולם, והשיר העשירי יהיה בליל התקדש חג (ישעיהו ל' כ"ט),

ואפשר שעשרה שירים שנאמרו בעולם הם כנגד **עשרה עמקים שבלב**, כמובא בספר יצירה שעשרה עמקים יש בלב,

איתא באמרי אמת (שבת תשובה תרס"ט א') שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה וא"י שיש עשרה עמקים ובכל יום מעשיית יש עומק יותר גדול ופנימיות יותר גדולה, א"י עשר מסעות נסעה שכינה וכו' מכפרת לכרוב וכו', ובימים אלו יכולים לחזור אל המקום הנכון **ובכל אדם ישנס ג"כ העשרה עמקים** כדאי שם וכנגדן גלתה סנהדרין,

טז, אמירת לחיים ע"ד נכנס יין יצא סוד

מנהג העולם הוא, (לא מצאתי מקור) באמירת לחיים על היין ועוד, שאיש ישראל שמוזגין לו, מברך, קודם שותה מעט ואחר"כ אומר לחיים, מנהג הגוי מוזג אומר לחיים ואח"כ שותה,

ונראה לתת טעם לדבר, כי איש ישראל הרוצה לברך רעהו, רצונו לברך מעומק הלב, אך קודם שנכנס יין עדיין לא יצא הסוד והרצון לברך מכל הלב, רק כאשר נכנס יין יצא הסוד, משא"כ ברצון הגוי ולצערנו גם בבנ"י הנוהגים כמנהג האומות, אין כונתו לברך מעומק הלב, ולכן קודם שישתה אומר לחיים.

דרך ב' ביאור אילו פינו מלא שירה כים ולשונו רנה כהמון גליו כי השירה צריך להיות כניצול מן הים

איתא בגמרא (יבמות דף קכא עמוד א) תניא, אר"ג, פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה, ומנו? רבי עקיבא; וכשעליתי ביבשה, בא וישב ודן לפני בהלכה. אמרתי לו: בני, מי העלך? אמר לי: דף

של ספינה נזדמן לי, **וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי**; מכאן אמרו חכמים: **אם יבואו רשעים על אדם, ינענע לו ראשו**. אמרתי באותה שעה: כמה גדולים דברי חכמים, שאמרו: מים שיש להם סוף - מותרת, מים שאין להם סוף - אסורה. ע"כ,

כתב רש"י נענעתי לו ראשי - ועבר על גבי והלך לו. ינענע לו ראשו - ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהן,

ביאור המהרש"א כל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי

כתב מהרש"א (בבא בתרא דף עג עמוד א' ד"ה אישתעי לי נחותי ימא) והנראה כלפי שאמרו בסוף יבמות דאמר רבי עקיבא דף של ספינה נזדמן לי **וכל גל וגל שבא עלי נענתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו**,

ויש לעיין מאי מכאן אמרו כו' מה ענין זה לזה, וביאורו שאמר הכתוב (יוה ב' ד' תהלים מב ח') **כל משבריך וגליך עלי עברו וגו'** דימה הכתוב הצרות והגלות שבאו עלינו מהרשעים לגלי הים, ואמרו בילמדנו (ילקוט שמעוני ישעיהו נ"ז תצ) נמשלו ישראל לחול שנאמר והיה מספר בני ישראל וגו' ונמשלו העכו"ם לים שנאמר (ישעיהו י"ז ב') "הוי עמים רבים כהמות ימים" והם מתייעצים על ישראל, והקב"ה מתיש כחם,

וע"כ אמר ישעיה והרשעים כים נגרש מה הים הגל הראשון אומר אני עולה ומציף כל העולם כולו כיון שהוא בא לחול הוא כורע לפניו, ואין הגל הב' לומד מן הראשון, כך פרעה נתגלגל על ישראל והפילו הקדוש ברוך הוא, וכן עמלק, וכן סיחון, ואין א' למד מראשון, ולזה ע"פ דמיון זה אמר מכאן אמרו כו' דנותנין לו **לרשע דין גל להיות** האדם נכנע מלפניו בהכנעת ראש, וע"ז אמר אישתעו לי נחותי ימא שהם יורדי הים הגלות כמ"ש שהדמיון בגלות כספינה המטורפת בים והגלים עברו עליו והיינו האי גלא הרשע שבכל דור שבא להטביע לספינה דהיינו ישראל המטורפין בגלות כספינה המטורפת בים, **עכ"ל המהרש"א**,

לפי"ז יש לפרש אילו פינו מלא שירה **כים** ולשונו רנה **כהמון גליו**, כי בוודאי הניצול מן הים ע"י המון גליו מודה ומשבח בשמחה, וע"ז נרמז **שירה כים והמון גליו**,

דרך ג' ביאור מלא שירה כים, הכונה לניצול מן הים

איתא בגמרא (נדה דף לא עמוד א) דרש רב יוסף: מאי דכתיב (ישעיהו יב א') "אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני", במה הכתוב מדבר - בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ ברגלו לאחד מהן **התחיל מחרף ומגדף**, לימים שמע שטבעה ספינתו

מבואר, כי פלך ההודיה של יהודה, במה שאמר צדקה ממני,

יש לרמז, החתמת, והפתילים, והמטה האלה, אלו הם נרות חנוכה,

החותמת, רמז לפח השמן שמצאו בחותמו של כה"ג,

הפתילים, רמז לפתילים שמדליקים בנרות,

המטה האלה, בגימטריה חנוכיה.

מכאן רמז להודיה בנרות חנוכה.

יח, ראש חדש זמן כפרה מיתת צדיקים מכפרת שתיהם מאותו טעם

אמרינו, ראשי חדשים לעמך נתת. זמן כפרה לכל תולדותם,

אפשר לבאר, הטעם שר"ח הוא זמן כפרה,

מכיוון ואמר הקב"ה הביאו עלי כפרה **שמיעטתי את הירח** (מדרש רבה בראשית פרשה ו פסקה ג) לפי זה, כאשר הקב"ה מבקש שיביאו עליו כפרה, מן הדין שהקב"ה גם כן מכפר,

מיתתן של צדיקים מכפרת בגלל מיעוט הירח

(מועד קטן כ"ח ע"א), עפ"י מה **דאיתא בגמרא** (בבא בתרא ע"ה ע"א) זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, ובכך הושוו צדיקים לפני חמה ולבנה, אם כן, כשצדיק מסתלק מן העולם, הצדיק שבא אחריו הוא בבחינת **מיעטתי את הירח**, כמ"ש פני משה

כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, לפיכך **מיתת צדיקים מכפרת, כמיעוט הלבנה,**

ביאור הכתוב יפרח בימיו צדיק וכו' עד בלי ירח, בדרך צחות

אפשר לפרש בדרך צחות, הפסוק (תהלים ע"ב), **יפרח בימיו צדיק וכו' עד בלי ירח,** שהתפילה היא שהצדיק יפרח, עד שלא יאמרו שהוא כפני ירח, כלומר שלא יאמרו עליו, פני יהושע כפני לבנה, שהוא פני ירח.

של חבירו בים, **התחיל מודה ומשבח,** לכך נאמר **ישוב אפך ותנחמני.** והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם - **אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו. ע"כ,**

פירש רש"י, ישב לו קוץ ברגלו, לאחד מהם ולא יכול לצאת.

לבדו, הקב"ה לבדו יודע שהוא נס אבל בעל הנס אינו מכיר בניסו.

כתב המהרש"א (נדה דף לא עמוד א ד"ה מ"ד אודך כי אנפת בי וגו') **ישב לו קוץ כו'. פ"י כי אנפת בי הוא הקוץ שישב לו כי בזאת ישוב אפך ממני שלא טבעה ספינתי כמו שטבעה לחבירו וע"ז אמר שהתחיל אז להודות ומשבח כמ"ש אודך ה' ר"ל כאילו הייתי מיורדי הים והייתי ניצול שהוא אחד מדי שצריכים להודות גם עתה נצלתי ביבשה שלא ירדתי בסחורה שלי לים, ומייתי כדר"א לעושה נפלאות גדולות לבדו וברוך וגו' לפי שמתחלה היה זה מכוסה מן האדם רק לה' לבדו והתחיל האדם מקלל ומחרף אמר שאחר שיתברר לו ניסו אומר בהפך וברוך שם כבודו וגו' וק"ל:**

מבואר, כי הניצול מן הים הרי הוא מודה ומשבח מעומק הלב,

לפי"ז יש לפרש, מלא שירה כים, הרמז לניצול מן הים,

יז, יהודה על שם ההודאה ורמז בכתוב להודאה על נס הנרות בחנוכה

כתב המהרש"א (סוטה דף י עמוד ב) ד.ה. **יהודה נקרא כולו על שם של הקדוש ברוך**

הוא, ואף על גב דכבר בלידתו נתנה לו אמו לאה זה השם מטעם הפעם אודה את,

לא היתה קורא אותו אלא אודה, אבל הש"י שם בפיה לקרותו כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא ע"ש יהודה שיש בו כל שם הוי"ה, והדי נוספת להורות על לשון הודאה, שע"י ההודאה שאמר צדקה ממני זכה לקרותו כולו על שם הקדוש ברוך הוא, ולזה כיונו באמרם לאה תפסה הודאה ועמדו בניה בני הודאה יהודה, כמפורש פ"ק דברכות בחידושי אגדות דהיינו שלא כמתנבאת שלא מדעת נתנה לו זה השם יהודה,

כתיב (בראשית פרק לח כו) **"הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה, ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני,**

יט, על פי רוב חל חנוכה בפרשת מקץ רמזים בספר שלטי הגיבורים

כתב בספר שלטי הגיבורים, בסוף המרדכי על מסכת שבת, בקונטרס, "הגהות שנמצאו במרדכי", בשלטי הגיבורים פירוש על המרדכי, פרק במה מדליקין, על דף כ"ג ע"א, סימן תנ"ו, ובש"ס וילנא החדש אות נ"ח), **כך כתב**,

רוב השנים חנוכה חל בפרשת מקץ, וסימנך
א, מקץ שנתי"ם נוטריקון, ש'מאל נ"ר
ת'דליק י'מין מ'זוזה,

ב, סימן כל הנרות עם השמשים מ"ד, וסימנך
נחמ"ד למראה, פירוש,

נ"ח ר"ת נ"ר ח'נוכה

מ"ד, כל הנרות עם השמשים מ"ד,

למראה, לראותם בלבד,

ג, כתיב (זכריה ד' ב'), מנורת זהב כלה וגלה על
ראשה, וגל"ה בגימטריא מ"ד,

ד, כתב עוד שם, ואני יו"ט הכותב, קבלתי סימן
אחר בפרשת ויהי מקץ, **וטבח טבח והכן, הח'**
מטבח והתיבה **והכן**, הם אותיות **חנוכה**,
וסמך לסעודות שעושין בחנוכה,

ה, טבו"ח טב"ח, בגימטריא מ"ד, כמו הנרות,
עד כאן דברי בעל **שלטי הגיבורים**,

כ, טעם למשחק בסביבון

כי גזרו שלא ללמוד תורה כמו שאנו אומרים בעל
הניסים להשכיחם תורתם ובזמן ההוא למדו כלם
בעל פה ובאגודה אחת למען יזכירו איש את אחיו פן
שכח דבר והיתה הגזירה שלא יתאספו במקום אחד
אגודות אגודות מצאו חכמים בעת הגזירה עצה
נפלאה בזו שעשו משחק הדריידיל להראות את
אויביהם אם ימצאו ששחקו במשחק הגלגלן ולא
למדו ובהמצאה כזאת יכלו ללמוד וללמד לכן נשאר
לנו המשחק לזכר הנס שבעבורו לא שכחו תורת ד'
שעמדה לאבותינו ולנו (בשם הרב בעהמ"ח ס' עבודת
עבד וס' תפארת צבי ומביאו הרב זיוו)

כא, ביאור שבטים מציאה מצאו ויצא לבם אנו שאבדנו את ר' סימון עאכו"כ

איתא בגמרא (ירושלמי ברכות פרק ב' הלכה ח' דף כ'
ע"א, הוריות פרק ג הלכה ה' דף יח' ע"ב, וכע"ז
במדרש רבה בראשית פרשה צ"א פסקה ט)

כד דמך ר' סימון בר זביד עאל ר' ליא ואפטר
עילוי ארבעה דברים תשמישו של עולם וכולן
אם אבדו יש להן חליפין, (איוב כ"ח א) "כי יש

לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו ברזל מעפר יוקח
ואבן יצוק נחושה",

אילו אם אבדו יש להן חליפין אבל ת"ח שמת מי
מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו. (איוב

כ"ח י"ב) "והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום
בינה ונעלמה מעיני כל חי",

א"ר לוי מה אם אחי יוסף **על שמצאו מציאה**
יצא לבם דכתיב (בראשית מ"ב כ"ה) "ויצו יוסף
וימלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל
שקו וגו', **ויצא לבם ויחרדו** איש אל אחיו לאמר
מה זאת עשה אלהים לנו",

אנו שאבדנו את ר' סימון עאכו"ו, ע"כ,

הקושיה מה הספד יש בדבר זה וביאור מראה הפנים

כתב בביאור מראה הפנים (ירושלמי הוריות פרק
ג' הלכה ה' דף יח ע"ב), ד"ה מה אם אחי יוסף על
שמצאו מציאה יצאו ליבם **אנו שאבדנו את ר'**
סימון עאכו"ו, **לכאורה אין זה ק"ו**, דשם חרדו
על שהיו מתפחדין מעלילה ולא היה להם
לשמוח על מציאה זו,

והנראה דר' לוי הוסיף בזה על דרשת ר' הילא
שאמר ת"ח שמת מי מביא לנו כיוצא בו, וזה
סובל שני פירושים,

או שנאמר שאין לנו כיוצא בו, **או שנאמר** אף
אם היה לנו כיוצא בו מ"מ אותו אבדנו, לזה
אמר, אל תטעו שכוונת ר' הילא לומר מפני שאין
לנו כיוצא בו ולומר דאם היה לנו כיוצא בו לא
היינו חוששין אלא דאף אם היה לנו כיוצא בו
אין לו חליפין קאמר שהרי עכ"פ אותו אבדנו,

ולזה אמר מה אם אחי יוסף מצאו מציאה
לפניהם ועם כל זה היו דואגים על העלילה
והאבדה שאפשר לבא אח"כ ע"י מציאה זו, אנו
שהאבדה לפנינו שאבדנו את ר' סימון עאכו"ו
שנדאוג על זה **ואף אם נמצא אח"כ כיוצא בו**
ממלא מקום, להאבדה לא תשלים המציאה,
ע"כ בביאור מראה הפנים,

כב, ביאור הרד"ל ע"ד מיתת צדיקים היא טובה ושמחה לנפש הצדיק

בפירוש הרד"ל על המדרש (רבה בראשית פרשה
צ"א פסקה ט) **שבטים מציאה מצאו אנו שאבדנו**
וכו', פירשתי בהספד על בני יקירי, החרוף ירא
אלוקים מרבים, מוהר"ר חיים יונה לוריא ז"ל
(שנפטר כ"ה טבת תר"ב ונקבר כ"ו טבת),

ויתאכסן הנער בבית רבי סעדיה, והניח לפניו לאכול ולא אכל, עד ששם לפניו אלו הדברים, נתן לו עצה, שידבר אל המלך, וכן עשה, שלח המלך אחר רבי סעדיה לדון דין זה,

וצוה רבי סעדיה, לקוז דם הבן בספל אחד, ודם העבד בספל אחר, ולקח עצם של אבי הבן, והניח בספל העבד, ולא נבלע הדם ולא האדים העצם, ולקח העצם ושם אותו בספל הבן, ונבלע הדם והאדים העצם, כי הוא גוף אחד, ולקח רבי סעדיה הממון, ונתן לבן, **עכ"ל ספר חסידים**,

בפירוש אזולאי מהחיד"א, על ספר חסידים כתב, **בסי' מעשיות קטן** דפוס ישן הביא מעשה זה שהיה בימי שלמה המלך ע"ה,

והרב מטה משה (מתלמידי המהרש"ל) סימן תשס"ד הביא מעשה זה בשם רבינו סעדיה גאון, **ע"כ בפירוש אזולאי**, בספר בית המדרש (ילינעק) מובא מעשה זה אצל שלמה המלך,

כה, על ידי מעשה נורא הנ"ל מבואר הכתוב וגם דמו הנה נדרש כפתור ופרח

אפשר לפרש ולומר, מה שאמר ראובן **"וגם דמו הנה נדרש"**, הוא תשובה לשאלה, למה היו צריכים להעציב את יעקב אבינו בהולכת בנימין אל יוסף, למה לא לקחו אחד מן השוק לאמר זהו בנימין האח, ועי' אמר ראובן, כי זה אינו,

משום שדמו נדרש, ואפשר לברר ע"י הדם, אם הם גוף אחד כנ"ל.

כו, ע"י מעשה שירדו בספינה מבואר מתי אמר הכתוב בר ומתי אוכל

כתיב (בראשית מ"ב ג'), וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים,

כתיב (בראשית מ"ב ז'), ויאמר אלהם מאין באתם, ויאמרו מארץ כנען לשבר **אכל**,

כתיב, (בראשית מ"ב י') ויאמרו אליו לא אדני, ועבדיך באו לשבר **אכל**,

כתיב, (בראשית מ"ב כ"ה) ויצו יוסף וימלאו את כליהם **בר**,

ד' פעמים שינה הכתבו דברו

יש לדייק, למה בתחילה אמר הכתוב כי באו לשבר **בר**, ולאחר מכן שינו לשונם ואמרו ליוסף כי באו לשבר **אוכל**, וכשיוסף שלחם מילא את כליהם **בר**,

מפני שמיתת צדיקים היא טובה ושמחה לנפש הצדיק, כי תשוב נפשו למנוחתה לחזות בנועם ה', ואבדתו היא לדורו, לכן אמרו מה השבטים מציאה מצאו בעצמן, אך מפני שהיו חוששין שלא יתגולל עליהם בדבר הכסף, חרדו ויצא לבם,

אנחנו שאבדנו את ר' סימון, **אף שלר"ס עצמו הוא שמחה**, אבל לנו הוא אבידה מכל צד, שמלבד שאבדנו במיתתו את חכמתו להשפיע לבני דורו, עוד יש לחוש כי תתגולל ח"ו מדה"ד עלינו על כי מפני רעת הדור נאסף, עאכ"כ שיש לנו לירא ממדה"ד, ע"כ,

כג, למה לא הביאו ליוסף מישהוא אחר במקום בנימין

כתיב (בראשית מ"ב כ'), "ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברכם" וגו' "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו" וגו' "ויען ראובן אתם לאמר הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם, **וגם דמו הנה נדרש**",

קושית המפרשים שיכלו להביא לו איזה נער מהשוק

המפרשים הקשו, כאשר דרש יוסף להביא את בנימין אליו, היו יכולים ליקח אחד מן השוק, ואומרים לו, זהו בנימין האח,

ותירץ האמרי אמת, מכיון ושמעון היה אסור בבית האסורים, היה יכול יוסף לברר עם שמעון האם הוא מכירו,

כד, בדיקת D.N.A. שעשה רבי סעדיה גאון, המובא בספר חסידים

לפני כאלף ומאה שנים

המעשה מובא בספר חסידים (סימו רל"ב), וז"ל, **מעשה ברבי סעדיה בן יוסף החכם** (הוא ר' סעדיה גאון נפטר ד' אלפים תשי"ב, סדר הדורות), באחד שהלך למדינת הים עם עבדו, והוליד עמו ממון גדול, והיתה אשתו צריכה לילד,

לימים מת האדון, והניח כל הממון, והלך העבד והחזיק בנכסיו, **ויאמר העבד אני בנו**, וכאשר גדל הבן שנולד, שמע שמת אביו, והלך לתבוע נכסיו שהחזיק בהם העבד,

והלך העבד, ובעושרו כי רב התחתן בגדולי הדור, והיה הבן ירא לפתוח פיו פן יהרגוהו,

איתא בגמרא (הוריות י' ע"א), ר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה **פיתא**, בהדי רבי יהושע הוה **פיתא וסולתא** (לחם וקמח), שלים פיתיה דר' גמליאל, (נגמר הלחם לר' גמליאל) סמך אסולתיה דרבי יהושע,

אמר ליה, מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא, כתב רש"י דלפיכך לקח גם פת וגם קמח, מפני שהפת מתעפש ואינו מתקיים לאורך זמן כמו קמח,

אמר ליה, (רבי יהושע לרבן גמליאל) כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את הספנים, ואמרתי שמא יעלה ויתעה אותנו, כתב רש"י, ומתעה את הספנים - שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין לים, רב החובל נותן עיניו בצפון והכוכב מתהלך לדרום, ורואה בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו, וכל זמן שרואה אותו כוכב לצדו אחר, יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה,

וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום, וכשרב החובל נותן עיניו **בו בצפון** והספינה תהפך בדרום ורואהו לצדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב, והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר, וכך הוא מתעה את הספנים, ע"כ,

מבואר הדבר, שאוכל מתקיים לזמן קצר, לפי שהוא מתקלקל לאחר זמן, אבל הצריך אוכל לזמן רב עליו לשאת תבואה או קמח, למען יעמדו ימים רבים, ולא אוכל בכדי שלא יתקלקל,

לפי"ז מבואר כפ"פ למה שינו לשונם מבר לאוכל

כשבאו אחי יוסף לשבור בר, כוונתם היתה שיקנו **תבואה לזמן רב** שיוכלו לשוב ולהביאו אל אביהם, אך כאשר באו אל יוסף וראו שדיבר אתם קשות, לא רצו שיידע כי הם צריכים תבואה לזמן רב, שלא יחשוד בהם בדבר מה, ולכן אמרו, עבדיך באו **לשבור אוכל** לזמן קצר, ולא אמרו לשבור בר, ויוסף כששלח לאביו, שלח לו **בר**, למען יעמדו ימים רבים עד בואם אל ארץ כנען, ובכך מובן, ההבדל בין **בר לאוכל**, וגם למה שינו לשונם **מבר לאוכל**.

כז, הוסיפו עין לשם פוטיפר שיקרא רע

איתא בגמרא (עין סוטה י"ג ע"ב), **כתיב** (בראשית ל"ט א'), "ויוסף הורד מצרימה ויקנהו **פוטיפר**", **וכתיב** (בראשית מ"א מ"ה) "ויתן לו את אסנת בת

פוטי פרע", ודרשו חז"ל כי הוסיפו לו האות **ע"ן** בשמו, ופירשו המפרשים (עין סוטה י"ג ע"ב, ובבן יהוידע), כי הוסיפו **ע"ן** לשמו, שיהיה נקרא **רע**, ע"ש שביקש **להרע** ליוסף, ע"כ,

כח, ביאור הכתוב אסנת בת פוטי פרע בגימטריא ע"י הרד"ל

על הא דאיתא בפרקי דרבי אליעזר שהבאנו לעיל, שכתב, מה עשה יעקב, הביא **ציץ של זהב**, וכתב עליו **שם הקדש**, ותלה על צוארה וכו',

כתב הרד"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק ל"ח הוספות הרד"ל אות ג'), יש לומר, שלכן כתיב " **פוטי פרע**" בעי"ן, שעולה בגי' 455, שמספר זה עולה מכוון כמנין, **דינ"ה שכ"ס** ושם הוי"ה, שכולם עולה 455, שרומז לשם הוי"ה שהיה כתוב על הציץ שעליה, להעיד שמה' יצא הדבר,

כט, ויהי מקץ קץ שם לחושך רמז בגימטריה לגלות וגאולת מצרים

איתא במדרש (בראשית רבה מקץ פרשה פ"ט א') ויהי מקץ שנתים ימים, **כתיב** (איוב פרק כח פסוק ג), "קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות", **זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה**,

ומאי טעם קץ שם לחושך שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם, דכתיב "אבן אופל וצלמות", נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם,

דבר אחר קץ שם לחשך, זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום. ע"כ,

ביאור הרמז לגלות וגאולת מצרים

כתיב (שמות פרק י"ב מ') "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים **שלשים שנה וארבע מאות שנה**"

כתיב (שמות י"ב כ"ב) ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים",

מבואר, כי זמן גלות המלא במצרים היה **שלשים שנה וארבע מאות שנה**, ומבואר, שבנ"י יצאו לאחר מאתיים ועשר שנים,

מבואר, כי יצאו 190 שנה לפני,

"מליצה" עפ"י הכתוב, (דברי הימים ב' פרק ל"ב ל"א) "וכן במליצי שרי בבל", עכ"ל הרד"ק,

יש לבאר הדברים, כי כל דיבור שאינו מובן לשומע, צריך שלוח שיבארו מהאומר למקבל, וגם הדבר שאינו ברור לשומע, אינו ערב לאוזנו מכיון ואינו מבין את הדבר, ולכן המתורגמן שהוא השליח בין האומר לשומע, הוא ממתיק את הדבר באוזני השומע, ובכך מובנים שלשת הפירושים, **שהמתרגם הוא השליח שמתרגם וממתיק את הדברים למקבל**,

לא, טעם לנוהגים לומר נר חנוכה ולא נר של חנוכה

בנוסח הברכה יש הנוהגים לומר להדליק נר חנוכה ויש נר של חנוכה.

לנוהגים לומר נר חנוכה ולא נר של חנוכה,

אפשר לומר הטעם, משום דר"ת נ"ר ש"ל חנוכה הם אותיות נח"ש, ולכן אומרים נר חנוכה.

לב, ביאור איך אמר טמא כל אם נמצא פך השמן הטהור

כתיב (מלכים ב' פרק ד' ב') "ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית ותאמר אין לשפחתך כל בבית, כי אם אסוך שמן, ופירש המצודות, **כל בבית - כלל לא**,

מבואר, דגם כאשר היה לה אסוך שמן, אמרה אין לשפחתך כל בבית, כן הדבר בנס חנוכה, אף שטימאו כל השמנים, אין זה סותר למה שמצאו מעט שמן.

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555
נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com

בכתוב, "קץ שם לחשך" הראשי תיבות הם, ק"ש"ל' שהם בגימטריה ארבע מאות ושלשים, רמז לגזירה לשיבתם במצרים כמאמה"כ,

המילה "קץ" בגימטריה מאה ותשעים, רמז לשנים שיצאו לפני,

ואיתא במדרש, זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ולא מצינו בכל התורה נביאים וכתובים המילה אפילה, מלבד בגלות מצרים, כדכתיב (שמות י" כ"ב) ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים

מבואר ברמז כפ"פ, לגלות מצרים, ק"ץ רמז למאה ותשעים שנה, ק"ץ ש"ס ליחושך, רמז ל-430 שנה, וכמה שנים יעשה באפילה, רמז למצרים שרק שם נאמר אפילה.

ל, מצינו כי "מליץ" מבואר בשלוש אופנים, "מתורגמן" "שליח" "נמתקו",

כתיב (בראשית פרק מב כג) "והם לא ידעו כי שמע יוסף כי המליץ בינתם", כתב רש"י, כי כשהיו מדברים עמו היה המליץ ביניהם היודע לשון עברי ולשון מצרי והיה מליץ דבריהם ליוסף ודברי יוסף להם לכך היו סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי, מבואר, כי פירוש "המליץ" הוא "מתורגמן"

כתיב (דברי הימים ב' פרק ל"ב ל"א) "וכן במליצי שרי בבל המשלחים עליו לדרש המופת אשר היה בארץ"

כתב רש"י (דברי הימים ב' פרק לב פסוק לא) וכן במליצי – "שלוחי" דוגמא (בראשית מ"ב) "כי המליץ בינותם" על שם שהשליח מליץ בין השולח למשתלח, עכ"ל רש"י,

כתיב (תהילים פרק קי"ט ק"ג) "מה נמלצו לחכי אמרתך מדבש לפי" כתב רש"י נמלצו – "נמתקו",

כתב הרד"ק (תהילים פרק קיט פסוק קג) מה נמלצו לחכי, מה מתקו מדבש. והמליצה היא תיקון הדיבור,

בספר השרשים לרד"ק שורש מליץ, כתב, מליץ, "מה נמלצו" לחכי אמרתך" (תהילים קיט ק"ג), פירוש, מה "נמתקו" ומה נמרצו, רוצה לומר שהיה בחוזק המתיקות, ואפשר להיות